

Sammanfattning av en inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning

2011-03-17

Donald Broady och Mikael Börjesson
SEC, Uppsala universitet
www.skeptron.uu.se/broady/sec/

INNEHÅLL

Bakgrund	1
Avgränsning av det utbildningsvetenskapliga området.....	2
Material som använts i inventeringen	3
Kategoriseringar	4
Finansiering.....	5
Fördelning på ämnen och lärosäten.....	5
Innehållsliga tyngdpunkter	6
Forskningsmiljöer och kluster.....	6
Forskningens innehåll.....	7
Könsfördelning	8
Samverkan	8
Kluster	9
Ett par begränsningar i föreliggande inventering	9

Bakgrund

Det följande är en sammanfattning av resultat från en inventering av svensk utbildningsvetenskaplig forskning som på uppdrag av Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté (UVK) genomförts av SEC (Utbildnings- och kultursociologi) vid Uppsala universitet. Engagerade i inventeringen har Donald Broady, Mikael Börjesson, Tobias Dalberg, Josefine Krih och Ida Lidegran varit. Den utgör även ett underlag för UKVs pågående arbete med att sammanställa en ämnesöversikt över det utbildningsvetenskapliga området. Därför har preliminära versioner vid olika tillfällen under hösten 2010 presenterats för och diskuterats av UKVs ledamöter, UKVs beredningsgrupper och särskilt inbjudna forskare.

Inventeringen syftar till att få fram jämförelsevis hårda fakta, som en grundval för senare mer kontroversiella tolkningar där värderingar av olika forskningsinriktningar eller allmänna politiska eller ideologiska överväganden kan vägas in. Det innebär att resultaten i detta skede kan te sig något blodfattiga för den läsare som önskar mer subjektiva bedömningar eller mer direkt vägledning för policybeslut.

Avgränsning av det utbildningsvetenskapliga området

Utbildningsvetenskaplig forskning är forskning om bildning, utbildning, undervisning, fostran och lärande. Så lyder den definition som använts i arbetet med denna inventering.

Samma eller liknande definitioner förekommer ofta i svenska lärosätens presentationer och kartläggningar av den egna utbildningsvetenskapliga forskningen, och även i exempelvis betänkandet från Utredningen om en ny lärarutbildning (SOU 2008:109, s. 373), liksom i UKVs presentationer av sitt område. Ett slags konsensus förefaller ha utvecklats om hur utbildningsvetenskaplig forskning ska ringas in. Så var inte fallet för tio år sedan när termen utbildningsvetenskap började vinna större spridning. Då kunde särskilda ämnen, institutioner och utbildningar, i synnerhet lärarutbildningar, göra anspråk på om inte ensamrätt så åtminstone tolkningsföreträde. I dag torde det vara okontroversiellt att hävda att utbildningsvetenskaplig forskning återfinns inom många ämnen och institutioner och ett flertal fakulteter.

Därmed också sagt att utbildningsvetenskapen inte är någon disciplin med en enda fast kärna. Den liknar inte ett plommon utan snarare ett granatäpple, för att använda en bild som UVKs huvudsekreterare Elisabet Nihlfors hittat på. Psykologiska studier av barns lärande i matematik är varken mer eller mindre utbildningsvetenskapliga än historievietenskapliga undersökningar av imamskolornas utbredning i Afrika. Inte heller tillåter definitionen att man pekar ut särskilda åldersgrupper bland dem som undersöks som mer relevanta än andra: åttaåringen i årskurs 2 är inte ett mer självklart undersökningsobjekt än tjugotreåringen på högskolan eller femtioåringen som går kurser på sin arbetsplats. En helt annan sak är att det finns gott om vissa sorters forskning och ont om andra. Studier av skolbarn är mer frekventa än studier av vuxenelever och etnografisk metod vanligare än magnetröntgenundersökningar. Men om vi vill teckna kartan över det utbildningsvetenskapliga fältets struktur är det viktigaste inte de olika forskningsspecialiteternas omfattning utan deras karaktär och relationer till varandra.

Flertalet kartläggningar och förteckningar som emanerar från enskilda lärosäten illustrerar det allra största problemet med att spåra upp utbildningsvetenskaplig forskning i den breda mångvetenskapliga meningen: Sådan forskning är ganska enkel att upptäcka så länge den bedrivs vid institutioner för pedagogik, didaktik eller systerämnena eller i anslutning till lärarutbildningar. Då är basala uppgifter relativt lätt tillgängliga i diverse databaser, förteckningar och verksamhetsberättelser. Betydligt svårare är att hitta den utbildningsvetenskapliga forskningen med annan hemvist.

Det finns förstas skillnader mellan lärosätena vad gäller den utbildningsvetenskapliga forskningens fördelning på å ena sidan pedagogik/didaktik/läro-utbildningar/särskilda utbildningsvetenskapliga fakulteter och så vidare, å andra sidan övriga ämnen, institutioner och fakulteter. Dessa variationer är i sig viktiga för förståelsen av det svenska utbildningsvetenskapliga fältet, och några observationer redovisas nedan. Här vill vi bara fästa uppmärksamheten vid att relevant forskning med hemvist utanför pedagogiken och dess systerämnena ofta utelämnats i inventeringar av det utbildningsvetenskapliga området.

En annan fråga är var gränsen ska dras mellan å ena sidan vetenskaplig forskning och å andra sidan verksamheter såsom utvärdering, uppföljning, verksamhetsutveckling och olika slag av uppdrag för departement, verk och myndigheter. En rimlig utgångspunkt är att betrakta utbildningsvetenskap som ett fält där den mest "autonoma" polen utgörs av den mer renodlat vetenskapliga forskningen, det vill säga det slags forskning som brukar finansieras av Vetenskapsrådet eller Riksbankens Jubileumsfond och där spelreglerna och konkurrensvillkoren är de som gäller inom etablerade vetenskapliga discipliner. En kartläggning av kraftlinjerna i fältet i hela dess vidd skulle kräva att man även beaktade mer "heteronoma" poler, det vill säga de regioner av fältet som är mer beroende av utvärtes (administrativa,

politiska, ideologiska, ekonomiska) makter där allt från skolförbättringsprojekt och ideologproduktion till journalistik förekommer. Det har vi avstått från inom ramen för föreliggande inventering. Att rikta sökarljuset främst mot regionen i någorlunda närhet av den vetenskapliga autonoma polen förefaller rimligt, särskilt med tanke på att det är detta slags forskning som UVK har i uppgift att främja.

En avgörande distinktion är den mellan proklamerad och faktisk inriktning på forskningen. Med andra ord: vid en analys av fältet måste man skilja mellan å ena sidan de karaktäristiker av den egna forskningen som man kan läsa sig till i lärosätenas och forskarnas presentationer av den egna verksamheten eller i inlämnade ansökningar, å andra sidan den forskning som genomförs. Vi försöker genomgående hålla isär dessa två ting. Båda är viktiga, den proklamerade inriktningen är inget tomt bländverk utan har reella effekter i konkurrensen på fältet och säger också något om ambitionerna och om hur forskningen framträder för utövarna, kollegerna och konkurrenterna och eventuellt avnämarna. Av tidsmässiga skäl måste vi avstå från att gå särskilt djupt in i frågan om den faktiska genomförda forskningen och de forskningsresultat som faktiskt producerats. Vi får i huvudsak lov att hålla oss till forskningsplanerna.

Material som använts i inventeringen

Följande empiriska underlag har utnyttjats.

Projekt databaser hos FAS, RJ och VR. För att få fram ett homogent material över externfinansierad utbildningsvetenskaplig forskning har vi systematiskt samlat in data från databaser hos de tre dominerande forskningsfinansiärerna FAS, RJ och VR. Perioden är sex år, täckande ansökningar som beviljats åren 2005–2010. I RJ:s databas hittades 17 utbildningsvetenskapliga projekt, i FAS databas 34 och i VR:s databas 294 varav 244 finansierade av UVK. Totalt rymmer vår databas 345 bidrag som tilldelats närmare 1,3 miljarder. Detta material bildar stommen i inventeringen.

Lärosätenas svar på en förfrågan från UVK. Ett material som är skraddarsytt för föreliggande inventering är de svar som flutit in på en förfrågan som UVK i maj 2010 tillställde rektorerna för samtliga berörda svenska lärosäten. Lärosätena uppmanades att skicka in kartläggningar och översikter av sin utbildningsvetenskapliga forskning, information om strategiska satsningar inom området jämte övrigt material som kunde vara av intresse. Svar inkom under försommaren från 26 lärosäten varav de allra flesta gjort, eller i varje fall försökt åstadkomma, en beskrivning av den egna utbildningsvetenskapliga forskningen. Några lärosäten såsom Göteborgs universitet, Linköpings universitet och Uppsala universitet har genomfört omfattande inventeringar. Andra har givit korta karaktäristiker av sin utbildningsvetenskapliga verksamhet.

Lärosätenas ansökningar om examensrätter inom lärarutbildningen. År 2010 infördes en nyordning som innebar att lärosäten som önskar bedriva lärarutbildning var tvungna att hos Högskoleverket ansöka om tillstånd att utdela lärarexamina. De ansökningshandlingar som HSV mottog under senhösten 2010 innehåller framför allt detaljerade redovisningar av hur olika lärarutbildningar är tänkta att genomföras men även vissa upplysningar av intresse för vår inventering, nämligen om den forskningsbas för dessa utbildningar som företrädare för olika lärosäten menar sig kunna erbjuda.

UVKs översikter. De talrika rapporter och kunskapsöversikter över det utbildningsvetenskapliga området som UVK låtit sammanställa är ett viktigt underlag. En skillnad i jämförelse med föreliggande inventering är att man i dessa tidigare sammanhang oftast riktat särskild uppmärksamhet mot den av UVK finansierade forskningen eller mot pedagogikämnet och systerämnena eller skolväsendets behov. Vi har valt ett bredare angreppssätt, bland annat genom att även beakta finansiering från VR:s ämnesråd, RJ och FAS.

Enskilda forskares synpunkter. I samband med uppdraget att göra en ämnesöversikt har UVK bett om synpunkter från enskilda forskare. Ett tjugotal sådana kommentarer har skickats in vilka ger en mer initierad bild av särskilda forskningsområden.

Webbaserad information. Mycket information har sökts på webben, där framför allt universitetens, institutionernas och forskningsgruppernas sidor varit ovärderliga informationskällor för att komplettera databasmaterialet.

Kategoriseringar

För att analyser över huvud taget ska bli möjliga krävs ändamålsenliga kategoriseringar av å ena sidan lärosäten och forskningsmiljöer, å andra sidan forskningens innehåll.

Kategorisering av lärosäten. I många analyser redovisar vi resultat på lärosätetsnivå, men det är naturligtvis även intressant att särredovisa olika miljöer inom enskilda lärosäten, vilket också kommer att göras. För att ibland lyfta blicken och sammanfatta materialet kommer en indelning i fem stora kategorier att tillämpas: *Äldre universitet* (i Uppsala, Lund, Stockholm, Göteborg, Umeå och Linköping) som också i många avseenden är de största och bredaste lärosätena, *yngre universitet, fackhögskolor, högskolor* samt *forskningsinstitut*.

Kategorisering av större forskningsmiljöer eller kluster. I vissa analyser är uppdelningen i lärosäten alltför grov. Vid de stora universiteten är forskningen så omfattande att en ytterligare uppdelning är nödvändig. Samtidigt är forskningsvolymen liten vid mindre lärosäten och vid lärosäten där den utbildningsvetenskapliga forskningen har en marginell position, och då krävs aggregeringar för att omfattningen ska bli tillräcklig. För att erhålla en mer adekvat kategorisering har vi skapat en indelning i forskningsmiljöer eller kluster genom att å ena sidan dela upp forskningen vid de större universiteten och å andra sidan slå ihop den som förekommer vid mindre högskolor. Totalt har på basis av den externfinansierade forskningen 33 större miljöer eller snarare kluster identifierats.

Innehållslig klassificering I: UKVs egen kategorisering. Den utbildningsvetenskapliga kommittén har definierat åtta större områden, en kategorisering som värkt fram under loppet av UKVs levnad och visat sig fungera någorlunda för att karaktärisera projekt. Dessa är: 1. Utbildningshistoria, 2. Utbildningssystem, 3. Värdefrågor, 4. Individens lärande, 5. Grupprocesser, 6. Didaktik, 7. Professioner samt 8. Effektstudier.

Innehållslig klassificering II: Ämnen. Vid sidan av UVKs uppdelning i åtta övergripande områden har vi funnit det värdefullt att ta fram en klassificering i ämnen. Detta gör det möjligt att dels analysera tyngdpunkter i olika lärosätens utbildningsvetenskapliga forskning, dels på nationell nivå få ett grepp hur olika ämnen bidrar till de nämnda åtta områdena. Ämneskategoriseringen baseras på en sammanvägning av den institution som projektet förläggs till, den SCB-ämneskod som anges i ansökan (finns i databasen), huvudsökandes institutionstillhörighet och i vissa fall även huvudsökandes disputationssämne.

Innehållslig klassificering III: Utifrån nyckelord. På en mer detaljerad nivå har vi försökt förfina analysen ytterligare genom att söka ut olika kategorier av nyckelord ur projekttitlar, abstracts, webbpresentationer o. likn. Vi har arbetat med följande aspekter som var och en resulterat i ett antal dikotoma variabler vilka kombinerats i analyserna:

- Nivåer i utbildningssystemet såsom förskolan, grundskolan, gymnasiet, högskolan, vuxenutbildning, folkbildning, etc.
- Aktörer såsom barn, elever, ungdomar, lärare, skolledare, studenter, vuxna, etc.
- Undervisningsämnen såsom naturvetenskap, estetiska ämnen, svenska, etc.
- Innehållsmarkörer som genus, hållbar utveckling, bedömning, internationalisering, mångfald, etc.

Finansiering

Av inventeringen framgår tydligt att utbildningsvetenskaplig forskning är mångfasetterad. Bland annat i fråga om finansieringen.

Håller vi oss till den externfinansierade forskningen dominerar bidragen från Vetenskapsrådets utbildningsvetenskapliga kommitté vilka uppgår till 75 procent av medlen. Dock bidrar VRs ämnesråd för Humaniora och Samhällsvetenskap (HS) med 5 procent, FAS med 5 procent och RJ med 8 procent. Således medverkar flera finansiärer till att utveckla området. Därtill kommer ytterligare finansiärer som vi inte haft möjlighet att inkludera i föreliggande inventering, både svenska finansiärer såsom Wallenbergstiftelserna och Handelsbankens forskningsstiftelser och internationella som EU, ESF och Nordforsk. Även variationen i stödformer är intressant. Projektbidrag, som är den vanligaste formen, svarar för 67 procent av medlen, men medel kanaliseras även via forskningsprogram (10 procent), forskarskolor (10 procent) och forskarassistenttjänster/postdok (11 procent). Vidare finns skillnader mellan finansiärerna beträffande vilken typ av forskning som finansieras. En analys av bidragen med ledning av de åtta kategorier som UVK använder i sitt beredningsarbete visar att UVK är överrepresenterad inom didaktik, gruppprocesser, utbildningshistoria och värdefrågor, medan RJ och FAS i större utsträckning än övriga finansierar ansökningar inom utbildningssystem och effektstudier men är underrepresenterade inom didaktik, värdefrågor och gruppprocesser. VR:s ämnesråd HS, MH (Medicin och Hälsa) och NT (Naturvetenskap och Teknikvetenskap) bidrar mest till området individens lärande. RJ är mest överrepresenterad inom utbildningshistoria.

Fördelning på ämnen och lärosäten

Även i fråga om fördelning på olika ämnen är bredden stor. Dominerar gör pedagogik, didaktik och besläktade ämnen, som svarar för drygt hälften av medlen (56 procent), men substantiella bidrag går också till andra samhällsvetenskapliga ämnen (25 procent) och humaniora (18 procent). Däremot går lite medel till övriga ämnen som medicin, teknologi och naturvetenskap. Sett till vilka typer av lärosäten som erhåller medel finns en tydlig tonvikt vid de större och äldre universiteten, som erhåller 75 procent av medlen. Därefter följer högskolor med 10 procent, nyare universitet, 10 procent, fackhögskolor, 4 procent, samt forskningsinstitut, 1 procent. Bland de enskilda lärosätena är Stockholms universitet mest framgångsrikt i att erhålla externa medel, 22 procent, följt av Göteborgs universitet, 16 procent, och Uppsala universitet, 13 procent. Dessa tre lärosäten tar således tillsammans emot drygt hälften av medlen.

Ett ytterligare resultat är lärosätena är profilerade i fråga om olika områden och ämnen. Andelen pedagogik/didaktik varierar kraftigt. Vid Göteborgs universitet svarar dessa ämnen för 80 procent av medlen, vid Umeå universitet för 74 procent, vid Örebro universitet för 72 procent och vid högskolor som grupp för 84 procent. Andra lärosäten präglas av att andra områden är starka. Vid Lunds universitet svarar humaniora för 56 procent och övrig samhällsvetenskap förutom pedagogik och didaktik för 40 procent. Även vid Stockholms universitet svarar humaniora och samhällsvetenskap för merparten av medlen (25 respektive 26 procent). Uppsala universitet har liknande andelar (18 respektive 29 procent).

Innehållsliga tyngdpunkter

Lärosätenas profilering speglas också i hur forskningsmedel är fördelade på UVKs åtta övergripande kategorier. Göteborgs universitet karakteriseras av en stor bredd, man är framträdande inom samtliga åtta områden och har en stor tyngd inom utbildningssystem, effektstudier, professioner, grupprocesser och individens lärande. Stockholms universitet uppvisar en nästan lika stor bredd men med något mer tyngdpunkt vid individens lärande och didaktik än vid systemstudier. Uppsala universitet är inte lika brett som Stockholms och Göteborgs eftersom forskning om individens lärande är föga företrädd, medan lärosätet är mycket starkt inom utbildningshistoria och utbildningssystem. Även didaktik och värdefrågor är framträdande områden i Uppsala. Lunds universitets styrkepunkter finns liksom som i Uppsala inom utbildningshistoria, utbildningssystem och värdefrågor. Den stora skillnaden är att didaktik helt saknas i Lund. I Linköping är områden som grupprocesser, individens lärande och professioner starka, medan didaktik och utbildningshistoria är svagare. Umeå universitet framstår som starkt inom framför allt didaktik och utbildningssystem. Örebro universitet har en tydlig tonvikt vid värdefrågor. Högskolorna erhåller medel framför allt inom didaktik och individens lärande.

Forskningsmiljöer och kluster

En översiktlig bild av svensk utbildningsvetenskap framträder om man med utgångspunkt i de externa forskningsbidragens fördelning mellan och inom olika lärosäten försöker identifiera olika större forskningskluster. Vår inventering tillåter oss att särskilja 33 sådana kluster varav somliga är jämförelsevis stora sammanhållna forskningsmiljöer och andra bara gemensamma rubriker på verksamheter som inte behöver ha mer med varandra att göra än att de förekommer vid samma eller likartade lärosäten. Vid de stora universiteten är forskningen så omfattande att den kunnat delas upp i flera kluster på varje ställe, medan vi i fråga om mindre lärosäten slagit samman forskning från olika håll för att mängden ska bli tillräcklig. Vi ska ägna jämförelsevis stort utrymme åt dessa resultat eftersom det är här man kan skönja var och hur den faktiska mer betydande utbildningsvetenskapliga forskningen bedrivs.

Vid Stockholms universitet, som saknar utbildningsvetenskaplig fakultet, ligger tyngdpunkten inom den samhällsvetenskapliga fakulteten, där flera tydligt utbildningsvetenskapligt dominerade institutioner och miljöer återfinns: Pedagogiska institutionen (15 bidrag, 58 mkr), Institutionen för barn- och ungdomsvetenskap (8 bidrag, 35 mkr, 1 forskarskola), övriga institutioner med utbildningsvetenskaplig dominans (12 bidrag, 39 mkr). Resterande institutioner och centra inom den samhällsvetenskapliga fakulteten utgör en egen kategori (15 bidrag, 55 mkr, 1 forskningsprogram). Den största kategorin mätt i volym av forskningsmedel är dock den humanistiska fakulteten samt och språkvetenskapligt orienterade institutioner (sammantaget 10 bidrag, 70 mkr, 1 forskningsprogram och 1 forskarskola). Slutligen utgör den naturvetenskapliga fakulteten en egen kategori (4 bidrag, 23 mkr, 2 forskarskolor).

Vid Göteborgs universitet finns en mycket stark utbildningsvetenskaplig fakultet, med flera institutioner och forskningsgrupper (totalt sett 45 bidrag, 165 mkr) som vi delat in i tre kategorier: Lärande, interaktion och medierad kommunikation i det moderna samhället (LinCS) med säte vid Institutionen för pedagogik, kommunikation och lärande (11 bidrag, 57 mkr, 1 forskarskola och 1 program), Förutsättningar, utbildning och resultat (FUR) inom Institutionen för pedagogik och specialpedagogik (15 bidrag 42 mkr), samt övrig forskning vid den utbildningsvetenskapliga fakulteten (19 bidrag, 66 mkr, 1 forskarskola). För den forskning i Göteborg som försiggår utanför den utbildningsvetenskapliga fakulteten har en kategori skapats för humaniora och konstnärlig fakultet (10 bidrag, 27 mkr) och en för samhällsvetenskaplig forskning (6 bidrag, 13 mkr).

Med den utbildningsvetenskapliga forskningens omfattning som mått är Uppsala universitet det tredje i ordningen och skiljer sig delvis från både Stockholms och Göteborgs universitet. Uppsala universitet har liksom Göteborgs universitet en egen utbildningsvetenskaplig fakultet, men denna intar

inte en lika dominerande ställning. Vi andra fakulteter i Uppsala samlas 29 bidrag och 72 mkr, mest vid den samhällsvetenskapliga (19 bidrag, 50 mkr, 1 forskarskola), följd av den historisk-filosofiska (6 bidrag, 11 mkr) och den teknisk-naturvetenskapliga (4 bidrag, 11 mkr). Vid den utbildningsvetenskapliga fakulteten fördelas medlen på Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociolog (SEC) vid Institutionen för utbildning, kultur och medier (13 bidrag, 46 mkr) och Institutionen för didaktik (8 bidrag, 41 mkr, 2 forskarskolor).

Lunds universitets utbildningsvetenskapliga forskning har delats upp i två kategorier, humanistiskt orienterad och samhällsvetenskapligt orienterad. Även om antalet bidrag skiljer sig tydligt åt är båda kategorierna jämnstora sett till volymen medel (6 bidrag, 57 mkr respektive 14 bidrag, 59 mkr). Lunds universitet har sammanlagt 3 av 6 forskningsprogram, varav 2 är förlagda till den humanistiska fakulteten och 1 till den samhällsvetenskapliga. Dessa program bidrar till den stora volymen forskningsmedel i relation till antalet bidrag. Värt att notera är också att det vid Lunds universitet inte finns någon institution som domineras av utbildningsvetenskaplig verksamhet.

Vid Linköpings universitet har den största institutionen i materialet, Institutionen för beteendevetenskap och lärande, delats i två delar, en utbildningsvetenskaplig (11 bidrag, 32 mkr) och en samhällsvetenskaplig (7 bidrag, 16 mkr). Övriga bland filosofisk fakultets institutioner utgör en kategori (19 bidrag, 52 mkr) inom vilken Institutionen för tema svarar för 8 bidrag (Barn 5, Genus 2, Teknik 1), Institutionen för studier av samhällsutveckling och kultur för 7, och Institutionen för samhälls- och välfärdsstudier för 4. Den teknisk naturvetenskapliga fakulteten bildar en egen kategori (3 bidrag, 16 mkr). Linköpings universitet saknar forskarskolor och forskningsprogram.

Den utbildningsvetenskapliga forskningen vid Umeå universitet organiseras på ett liknande sätt som vid Stockholms universitet, det vill säga utan utbildningsvetenskaplig fakultet. De institutioner som är utbildningsvetenskapligt orienterade är fördelade på de traditionella fakulteterna. Den institutionen som erhållit mest bidrag, Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap, återfinns inom den samhällsvetenskapliga fakulteten och har gjorts till en egen kategori (7 bidrag, 26 mkr). Övriga institutioner inom den samhällsvetenskapliga fakulteten bildar tillsammans med institutioner inom den humanistiska fakulteten en kategori (10 bidrag, 25 mkr). Kategorin rymmer flera ämnen med en tonvikt vid didaktik. Därtill kommer den naturvetenskapliga fakulteten (3 bidrag, 13 mkr). Umeå universitet saknar forskarskolor och forskningsprogram.

Vid sidan om de sex stora universiteterna har tre ytterligare lärosäten en sådan volym på den externfinansierade utbildningsvetenskapliga forskningen att det är motiverat att skilja dem åt: Örebro universitet (18 bidrag, 68 mkr, 1 forskarskola), Linnéuniversitetet (10 bidrag, 36 mkr) och Malmö högskola (7 bidrag, 36 mkr, 2 forskarskolor).

Resterande lärosäten har en för liten volym för att särredovisas varför vi aggregerat dem till större kategorier. Den lösning vi valt är att särskilja de tekniska högskolorna (12 bidrag, 31 mkr), vårdlärosäten (8 bidrag, 27 mkr), övriga mindre universitet (7 bidrag, 19 mkr), övriga högskolor (22 bidrag, 78 mkr, 1 forskarskola) samt institut (6 bidrag, 13 mkr).

Forskningens innehåll

En analys av titlarna på externfinansierade projekt ger mer besked om olika lärosätens skilda profiler. För att få en grov bild av forskningsinnehållet ska vi återigen använda UVKs åtta övergripande kategorier.

Inom forskningstraditioner med inriktning mot undervisning och lärande finner vi exempelvis en stor andel av projekt med ordet lärande i titeln vid Stockholms universitet, Göteborgs universitet och Linköpings universitet. Samma lärosäten är jämte Örebro universitet starka inom området hälsa/ohälsa medan didaktik framför allt är förknippat med Uppsala universitet och med högskolor. Betyg och bedömning är mest frekvent vid Göteborgs universitet (FUR) och Umeå universitet (Avdelningen för pedagogiska mätningar) – dessa två lärosäten svarar för mer än hälften av projekten inom kategorin.

För forskningstraditioner med inriktning mot utbildning och samhälle är bilden mer diversifierad och forskningen mer koncentrerad till vissa miljöer. Värdegrundsfrågor och demokrati dominerar i projekttitlar från Örebro universitet. Uppsala universitet i allmänhet och den samhällsvetenskapliga fakulteten i synnerhet har många bidrag inom området politik, ledning och styrning. Göteborgs universitet är starka inom arbetsliv och inom den närbesläktade kategorin professioner. Även vad gäller bidrag relaterade till frågor om kunskap och kunskapsproduktion har Göteborgs universitet (och LinCS) flest träffar, och området är också frekvent vid Stockholms universitet och Lunds universitet. Uppsala universitet och Stockholms universitet har flest bidrag som berör globalisering, internationalisering och internationella komparationer. Titlar där kategorier som kön, social klass och etnicitet förekommer är vanliga vid Stockholms universitet, Göteborgs universitet och Uppsala universitet. En relaterad kategori har benämnts karriär, där titlar som implicerar sådant som övergångar mellan olika utbildningsnivåer, mellan utbildning och arbetsliv och livsbanor i allmänhet inryms. Även här är Stockholms, Göteborgs och Uppsala universitet starka.

Språkämnen har en dominerande ställning vid Stockholms universitet, som också är starkt inom teknik, naturvetenskap och matematik, där man tillsammans med Göteborgs universitet och Linköpings universitet mottar mer än hälften av bidragen.

Ytterligare en aspekt av titlarna är vilka undersökningsobjekt som angivits. Beträffande aktörer är det betydligt vanligare att barn än ungdomar nämns i titlar. Det finns en viss koncentration av förekomsten av ordet barn i projekttitlarna vid Stockholms universitet, framför allt vid övriga utbildningsvetenskapligt orienterade institutioner, och likaså vid Örebro universitet och vid samhällsvetenskapliga institutioner inom Uppsala universitet. Ungdomar figurerar främst i titlar vid de nyare universiteten. Lärare som aktörer nämns i störst utsträckning i projekttitlar vid Göteborgs universitet och Uppsala universitet.

Beträffande nivåer och delar av utbildningssystemet är det påtagligt att det stora flertalet av bidragen rör det organiserade offentliga utbildningssystemet. Förskola nämns i betydligt mindre utsträckning än barn och dessa omnämningen är så fåtaliga att det är svårt att tala om en koncentration till vissa lärosäten och miljöer. Skola är en betydligt mer frekvent term, dessutom spridd över samtliga lärosäten och miljöer, dock med en viss koncentration till Stockholms universitet, Uppsala universitet, Göteborgs universitet och nyare universitet. Termen högskoleutbildning uppvisar en desto större koncentration till framför allt Uppsala universitet. Folkbildning och vuxenutbildning är mest frekvent vid Linköpings universitet, som har ett nationellt centrum för folkbildningsforskning.

Könsfördelning

Könsfördelningen inom fältet är genomsnittligt ganska jämn om man använder huvudsökandes kön som mått, men det finns en tydlig uppdelning i miljöer med manlig och miljöer med kvinnlig dominans. Om man räknar forskningsbidragens omfattning går mer till män än till kvinnor.

Samverkan

Ett särdrag för UVKs finansiering har varit det uttalade kravet på samverkan mellan lärosäten. De projekt som finansieras av UVK tenderar också att vara större än vad som är fallet för projekt beviljade av VR-HS, FAS och RJ och därmed rymma fler än en sökande, vilket är en förutsättning för mer konkret samverkan. Det vanligaste är att ha medsökande från det egna lärosätet, vilket gäller för 56 procent av fallen. Det finns naturligt nog en viss geografisk effekt, närbelägna lärosäten tenderar att samverka med varandra. Vad gäller internationella medsökande är dessa få, totalt 33 av 756, 4 procent. Av dessa kommer 7 från nordiska länder, 11 från övriga europeiska länder och 15 från övriga världen.

Kluster

Kartläggningen av de utbildningsvetenskapliga forskningsmiljöer (eller snarare kluster) som kan spåras i lärosätenas egna inventeringar och deras examensrättsansökningar och som återfinns i databasen över externfinansierad forskning har resulterat i att 290 miljöer identifierats vid 31 lärosäten och 4 forskningsinstitut. Bland lärosätena återfinns alla större universitet, alla nya universitet, samtliga högskolor och många fackhögskolor, däribland de tre tekniska universiteten. Däremot finns endast två av de konstnärliga högskolorna representerade och bland vårdhögskolorna en enda.

En analys av hur de identifierade utbildningsvetenskapliga miljöerna eller klustren presenterar sin forskning på webben visar på stora överensstämmelser med tyngdpunkterna i den externfinansierade forskningen. Exempelvis är språk, kommunikation och etnicitet frekvent förekommande vid Stockholms universitet, utbildningshistoria och högskola knutet till Uppsala universitet och profession och högskola förknippat med Linnéuniversitetet. Resultat och prov är mest förekommande vid Göteborgs universitet och Umeå universitet.

Ett par begränsningar i föreliggande inventering

Inför kommande ämnesöversikter är det angeläget att metoder för datainsamling och analys förfinas. Ett hinder i arbetet med den föreliggande inventeringen är att det varit svårt att komma åt användbara uppgifter om lärosätenas egna anslag, det som brukar kallas fakultetsanslag. Det är egentligen bara uppgifter om avhandlingarna som låter sig samlas in någorlunda fullständigt, och även detta kräver en hel del detektivarbete. Till det mest angelägna framöver hör att skapa rutiner för att skaffa fram brukbara data om fakultetsfinansierad forskning, som ett komplement till databaserna över externfinansierad forskning.

Ytterligare en begränsning i vår inventering är att inga mer djupgående analyser av forskningsprojektens innehåll hunnits med. Undersökningar av projektens frågeställningar, metoder och forskningstekniker hade varit av värde. Dessutom skulle mer analyser av faktiska resultat behövas.

Vidare hade fler grundliga analyser av enskilda forskningsområden, lärosäten och regioner varit värdefulla. Under arbetet med inventeringen har det återigen bekräftats hur väsentliga lokala och regionala studier är. Ett fokus på svensk utbildningsvetenskap i stort kan leda till att viktiga skillnader suddas varigenom det mest intressanta kan försvinna ur sikte.